

مهر دبیرستان	مدت آزمون: ۸۰ دقیقه	به نام خداوند جان و خرد اداره کل آموزش و پرورش استان خوزستان دبیرستان نخبگان سرای دانش بهبهان نوبت اول دی ماه ۱۴۰۲	سؤالات درس علوم و فنون ۱
	ساعت برگزاری: ۱۰:۳۰		پایه و رشته: دهم انسانی
	تاریخ برگزاری آزمون:		نام و نام خانوادگی:
	۴۰۲/۱۰/۱۶ ۳ صفحه طراح: اقدس جنانی		

	الف) تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی (۴ نمره)	پاسخ سوالات
۰/۵	جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. الف) هر چیزی که ذهن ما را به پویایی درآورد متن است. ب) آثار برجای مانده ی زبان فارسی باستان ، فرمان ها و نامه های شاهان هخامنشی است که به خط..... میخی نوشته شده است.	۱
۰/۵	درست یا نادرست بودن عبارت‌های زیر را مشخص کنید. الف) موضوع کتاب شاهنامه ی ابومنصوری ، تاریخ گذشته ی ایران است. درست ب) شناسایی و استخراج نکات فکری ، نخستین گام موثر در رویارویی با متون است . نادرست	۲
۱	دو مورد از ویژگی های شعر فارسی در قرن چهارم و اوایل قرن پنجم بنویسید. سادگی فکر و روانی کلام . شاعر می کوشد تا فکر و خیال خود را همان گونه که به خاطرش می رسد بیان کند . بیشتر به واقعیت های بیرونی نظر داشتند . آوردن ترکیب های تازه و استعاره های دلپذیر و تشبیهات گوناگون و به کار گیری انواع توصیف . (دو مورد)	۳
۰/۵	پدر شعر فارسی کیست ؟ و چرا این لقب را به او داده اند ؟ رودکی . زیرا شعر پارسی به دست او بنیاد نهاده شد .	۴
۱	در خوانش دقیق شعر زیر ، به چه نکاتی باید توجه کرد؟ نهنگی بچه خود را چه خوش گفت به دین ما حرام آمد کرانه به موج آویز و از ساحل بیرهیز همه دریاست ما را آشیانه ابتدا با چشم خوانی، نگاهی کلی از آغاز تا پایان به شعر می‌اندازیم. پس از آن متن را از ابتدا تا انتها بدون توقف برای تشخیص لحن و ریتم آن می‌خوانیم. پس از آشنایی با لحنی مناسب که که روایی – داستانی و اندرزی است، می‌خوانیم.	۵
۰/۵	استفاده از واژگانی مانند (اشتر ، شاخ ، بنگریست و نتوان دانست) مربوط به کدامیک از نکات زبانی است ؟ کاربرد واژه های کهن	۶
	(ب) زیبایی‌شناسی (۶ نمره)	
۱	جملات زیر را با کلمات داخل کمانک پر کنید. الف) آنچه در تکرار اهمیت دارد، جنبه ی موسیقایی و... آوایی سخن است نه شکل ... نوشتاری واژگان (آوایی / نوشتاری) ب) واج‌آرایی ... صامت ها از مصوت ها محسوس تر است. (مصوت / صامت)	۷
۰/۵	عواملی که موسیقی لفظی را به وجود می آورند بدیع لفظی می‌خوانیم .	۸

۹	در ابیات زیر آرایه «واژه‌آرایی» را مشخص کنید. الف) ما را سری است با تو ، که گر خلق روزگار دشمن شوند و سر برود ، هم بر آن سریم سر ب) گر اظهار پشیمانی کند گردون، مشو ایمن که بد عهد از پشیمانی، پشیمان زود می‌گردد پشیمان	۵/۵
۱۰	در هر یک از ابیات زیر تکرار کدام واج‌ها، آرایه «واج‌آرایی» را به وجود آورده است؟ الف) خیزید و خز آرید که هنگام خزان است باد خنک از جانب خوارزم وزان است (خ ز) ب) خواب نوشین بامداد رحیل باز دارد پیاده را ز سبیل (مصوت کوتاه)	۱
۱۱	در عبارت‌های زیر ، واژه‌های سجع را بیابید و نوع آن را بنویسید. الف) الهی اگر بهشت ، چون چشم و چراغ است ، بی دیدار تو ، درد و داغ است . مطرّف ب) طالب علم ، عزیز است و طالب مال ، ذلیل . متوازن	۱/۵
۱۲	آیا عبارت زیر را می‌توان مسجع نامید؟ دلیل خود را بنویسید. (پادشاهی او راست زبینه ، خدایی او راست درخورنده) بله . این عبارت مسجع است؛ زیرا «زبینه» و «درخورنده» در پایان جمله ها آمده اند؛ واج های پایانی یکسانی دارند؛ پس رکنهای سجع به شمار می روند و سجعشان مطرّف.	۰/۷۵
۱۳	ارزش موسیقایی سجع در کدام عبارت بیشتر است؟ چرا؟ الف) محبت را غایت نیست ؛ از بهر آنکه محبوب را نهایت نیست . ب) همه کس را عقل خود به کمال نماید و فرزند خود به جمال . ارزش موسیقایی سجع در عبارت ب بیشتر است زیرا سجع متوازی دارد .	۰/۷۵
	ج) موسیقی شعر (۶ نمره)	
۱۴	ابیات زیر را بخوانید و آن ها را از دید آهنگ و موسیقی با هم مقایسه کنید . الف) ای ساربان آهسته ران کارام جانم می رود وان دل که با خود داشتم با دلستانم می رود محمل بدار ای ساربان ، تندی مکن با کاروان کز عشق آن سرو روان ، گویی روانم می رود موسیقی و آهنگ این شعر ملایم و با کشش و امتداد آوایی همراه است . شعر داری آهنگ درونی و قافیه میانی است؛ ولی درون مایه شعر غم انگیز است و درباره فراق یار سروده شده است؛ ازین رو وزن و درون مایه شعر با هم هماهنگی کامل ندارند. ب) ای مهر تو در دل ها ، وی مهر تو بر لب ها وی شور تو در سرها ، وی سر تو در جان ها تا خار غم عشقت ، آویخته در دامن کوته نظری باشد ، رفتن به گلستان ها هر مصراع دو بخش است . شعر شادی آوری است. در بیت نخست واژه‌ها آهنگین هستند. درون مایه شعر عشق و شیفتگی به یار و دشواری‌های راه عشق است. لحن این شعر تغزلی و عاطفی است.	۱
۱۵	صامت‌های واژه‌ی « آبی » را بنویسید. (ء ب) یک واژه هم وزن با علامت داخل کمانک بنویسید . (U _) برد . آب . خواب و	۱
۱۶	آیا وزن در شعر جنبه ی تزئینی دارد ؟ توضیح دهید . خیر . بلکه جزء طبیعت شعر است و برای نشان دادن عواطف ، نمی توان از آن چشم پوشید .	۰/۷۵
۱۷	جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. الف) اساسی ترین عامل پیدایی شعر ... عاطفه است . ب) وسیله ی ادراک وزن حواس .. ما است	۰/۵

۱۸	برای کاربردهای گوناگون (صامت، مصوّت) واج « و » یک نمونه بنویسید. صامت: وحید . واحد . ویران . واسطه مصوت: نور . مو . سوزن . شور	۰/۵
۱۹	الگوی هجایی واژه « کام » را بنویسید. صامت . مصوت بلند . صامت	۰/۷۵
۲۰	« خدایا تو دانی » را تقطیع هجایی کنید و علامت هجاها را بگذارید . خُ U / دا _ / یا _ / تْ U / دا _ / نی _	۱,۵
	(د) نقد و تحلیل نظم و نثر (۴ نمره)	
۲۱	حکایت زیر را بخوانید و به سؤالات آن پاسخ دهید. روزی شخصی پیش بهلول، بی ادبی نمود. بهلول او را ملامت کرد که چرا شرط ادب به جا نیاوردی؟ او گفت: چه کنم؟ <u>آب و گل</u> مرا چنین سرشته‌اند. گفت: آب و گل تو را نیکو سرشته‌اند، اما لگد کم خورده است. الف) این حکایت را از دید « قلمرو فکری » بررسی کنید. نویسنده در قالب طنز می گوید سرشت همه انسان ها نیکو آفریده شده است و فقط تربیت موجب برتری و تفاوت انسان ها می شود. به اهمیت تربیت درست اشاره کرده است و با نگرش تعلیمی و اندرزی تلاش می کند بی ادبی را نکوهش کند. ب) یک ضرب المثل بیابید . لگد کم خوردن ج) در قسمت مشخص شده (آب و گل) مجاز از چیست ؟ وجود . سرشت . ذات	۰/۵ ۰/۵ ۱
۲۲	ویژگی های قلمرو زبانی ابیات زیر را بنویسید . (چهار مورد) الا یا خیمگی ، خیمه فرو هل تیره زن بزد ، طبل نخستین نماز شام نزدیک است و امشب ولیکن ماه دارد قصد بالا وجود واژگان کهن ← الا: ای / فروهل: انداختن و جمع کردن / خیمگی: چادردار / پیشرو قافله / تیره: طبل / محمل: کجاوه / کاربرد واژگان در معنای کهن ← پیشاهنگ: پیش قراول، پیشرو / منزل: جای فرود آمدن / نماز شام: نماز مغرب / فروشد: فرورفت؛ غروب کرد / کمی واژگان غیرفارسی: الا، خیمه، منزل، محمل، مقابل، ولیکن، قصد / زبان شعر ساده و جمله ها کوتاه است / بیشتر واژگان شعر ساختمان ساده دارند. / فعل پیشوندی ← فروهل: به پایین انداختن / شبکه معنایی ← شام؛ مه؛ خورشید... / کاربرد دستور تاریخی مثل: همی بندند / همه واژه های قافیه عربی هستند. چهارمورد	۱
۲۳	بیت زیر را از دید حس و حال فضای شعری و عاطفی بررسی کنید . دیو پیش توست پیدا ، زو حذر بایدت کرد چند نالی تو چو دیوانه ز دیو ناپدید چون نخواهی کت زدیرگر کس جگر خسته شود دیگران را خیره خیره دل چرا باید خلیل وزن این شعر بسیار سنگین و خشک است. هجاهای بلند آن زیاد است. سراینده در این سروده به خواننده پند می دهد؛ ازین رو وزن و درون مایه هماهنگ هستند . آهنگ شعر نیز سنگین و رسمی است. لحن مناسب این شعر ، اندرزی و آموزشی است.	۱

